

Herinneringen aan de oorlog

Auteur: Gerard Goudriaan

Langs herdenkingsmonumenten

Herinneringen aan de oorlog kunnen voor iedere stad weer anders zijn. Voor Rotterdam gaan de gedachten snel uit naar het bombardement van 14 mei 1940. Dat kostte 650 tot 900 Rotterdammers het leven, velen raakten dakloos en bijna het hele centrum werd verwoest. Een zichtbaar symbool van het bombardement is de brandgrensroute die we op de wandeling twee keer aandoen. De herdenking van de vervolging van de Joodse bevolking was tot 2013 vooral te vinden bij de tuin van het Rotterdamse stadhuis met het Joods monument. De oprichting in 2013 van het Joods Kindermonument, dat we tijdens de wandeling passeren, heeft de herinnering aan het Joodse lijden in Rotterdam weer sterk teruggebracht. Op de wandeling is ook een herinnering aan het verzet opgenomen. En natuurlijk herdenkt haven- en scheepvaartstad Rotterdam op verschillende plekken zijn zeelieden.

Routebeschrijving

Loop vanaf de perrons de stationshal helemaal door richting centrum. Neem de uitgang Stationsplein. Daarna de rechterkant. Na het brede Weena kom je op het hier niet aangegeven Kruisplein. Passeer de West-Kruiskade naar het begin van de Westersingel. Direct links in het midden zie je een monument dat in zijn voorfase veel ophef heeft gegeven.

Kijkpunt 1

Ongebroken verzet

Het monument van Hubert van Lith uit 1965 toont een rechtopstaande man met rechte rug en opgeheven hoofd op het moment van executie.

Dit oorlogsmonument staat symbool voor de Rotterdamse gevallen in het algemeen en de verzetslieden in het bijzonder. Maar dat was pas in tweede instantie. Bij de onthulling stond alleen 'Ongebroken' op de sokkel. Pas later is in kleinere letter 'verzet' erbij gekomen. Het is duidelijk dat er een brede discussie is geweest over wie precies herdacht moest worden.

We lopen aan de andere kant van de weg een klein stukje terug en nemen rechtsaf het hier niet aangegeven Schouwburgplein dat rechtdoor overgaat in de Korte Lijnbaan. We bereiken het Stadhuisplein waar bijna op het eind links een monument staat van Mari Andriessen.

Kijkpunt 2

Herrijzend Rotterdam

Dit monument uit 1957 herdenkt alle Rotterdammers die zijn omgekomen in de oorlog. De beeldengroep bestaat uit vier personen en symboliseert het verband tussen verleden en toekomst. Je ziet een vrouw die terugkijkt (het verleden), een man en een kind die elkaar aankijken en een man met spade die vooruitkijkt als symbool voor zijn vertrouwen in de toekomst en de daarmee verbonden wederopbouw.

Loop nog even rechtdoor. Steek de Coolsingel over en ga voor het stadhuis rechtsaf. Na het stadhuis sla je linksaf, Stadshuisstraat. Eerste weg, met de poorten, linksaf.

Het stadhuis met tuin (kijkpunt 3) is in het weekend gesloten. Loop dan verder over de Stadshuisstraat en dan rechtsaf Rodezand (na kijkpunt 4).

Loop de eerste poort door. Daarna kom je in het middenstuk met rechts de toegang tot de tuin. Ga die kant op maar niet de tuin in. Links en rechts zie je onderdelen van het kunstwerk dat herinnert aan de Jodenvervolging in Rotterdam.

Kijkpunt 3

Joods monument

Links is een beeldengroep van mensenfiguren en een verwijzing naar een tekst uit Jesaja. Die staat voor de hoop en vertrouwen van de kinderen van Israël, ook bij grote verdrukking. De tekst eronder herinnert aan de circa 11.000 Joodse inwoners van Rotterdam in die tijd.

Aan de overzijde van het Joods monument zie je in de hal nog twee herinneringen aan de oorlog. Voor de receptie zie je het monument 'Sterker door strijd' uit 1951. Het beeld stelt David voor die met een knots een arend (Adler als symbool voor Duitsland) heeft geveld. Schuin rechts daarvan een borstbeeld van Winston Churchill, tijdens de oorlog premier van Engeland.

Ga, terug uit de hal, linksaf door de andere poort. Steek dan op eind schuin rechts de straat over naar het 'Verzetskruis'. Ga hier 20 meter naar links, dan schuin rechtsaf Doelstraat. Tot eind van de straat. Daar heb je goed zicht op een kunstwerk dat herinnert aan het bombardement van 1940.

Kijkpunt 4

Nieuwe Delftse Poort

In Rotterdam hebben verschillende poorten met de naam Delftse Poort als stadspoort gestaan. De meest recente poort werd in de 18e eeuw gebouwd en in 1939 vanwege de herinrichting van het Hofplein naar deze plek verplaatst. In ieder geval alleen de onderbouw. Tijdens het bombardement werd de Poort beschadigd. Maar hij werd nooit meer afgebouwd.

In 1995 kwam deze reconstructie in staal tot stand in de vorm en met afmetingen van de oude poort. Rond de poort zijn bewaard gebleven originele ornamenten te zien. Het werk is van de kunstenaar Cor Kraat.

Rechtsaf Haagseveer. Voor het Louis Davidsmonument rechtsaf Zandstraat. Dan linksaf Raam, gaat over in Rodezand. Steek Meent en Hoogstraat over, recht door Korte Hoogstraat tot Blaak. Rechtsaf naar de hoek met de Coolsingel. Daar de Blaak oversteken naar de andere zijde. Linksaf langs het Maritiem Museum naar een open plein rechts. Daar zie je meteen het bekendste oorlogsmonument van Rotterdam.

Kijkpunt 5

De verwoeste stad

Dit gedenkteken uit 1953 is van Ossip Zadkine. Het herdenkt het bombardement in Rotterdam van 14 mei 1940. Het beeld laat een menselijk figuur zien zonder hart, het hart van Rotterdam dat verwoest werd bij het bombardement. Het verdwenen hart was ook inspiratiebron voor de bekendste bijnaam van het monument: Jan Gat.

Loop schuin links het plein af naar de Wolfshoek, hier rechtsaf. Linksaf Wijnhaven.

Rechtsaf aan de rechterkant brug over, recht door Glashaven, dan Rederijstraat. Je komt op de Boompjes. Die tot het water oversteken. Rechtsaf naar het 46 meter hoge monument.

Kijkpunt 6

De Boeg

Met het Nationale Monument voor de Koopvaardij (de officiële naam) uit 1957 worden de ruim 3500 Nederlandse en niet-Nederlandse scheepslieden, die in de oorlog stierven, herdacht. Ze waren opvarenden van de Nederlandse koopvaardischepen. Het monument symboliseert een scheepsboeg die de golven trotseert. Het is gemaakt door Fred Carasso.

Om het menselijk element en de gebrachte offers meer te laten uitkomen is in 1965 de beeldengroep met vijf mannen toegevoegd.

Ga rechtsaf, links van het monument. De brede trap op en dan linksaf. Na de brug gaan we meteen naar links. Blijf zoveel mogelijk langs het water. Na het viaduct rechts aanhouden. Je loopt naar de rechterzijde van het Thon Hotel. Passeer het, we komen op de Westerstraat, daarna Westplein. Bij de klok bij het water rechtsaf de zebrapaden over. Aan de overkant linksaf. Je komt iets later op de Parklaan. Op eind rechtsaf Kievitslaan. Na 150 meter komen we bij een bruggetje, dat toegang geeft tot een prachtig parkje: Schoonoord (open tot 16.30 uur). Het park in, recht door het pad volgen, bij de driesprong rechts aanhouden. Bij de vijver en voor het informatiebord linksaf. Na 50 meter zie je rechts een herinnering aan 5 mei 1945.

Kijkpunt 7

Schoonoord met grafsteen David Mees

David, de twintigjarige zoon van bankier Jacob Mees, werd op 5 mei 1945 in de privétuin van zijn familie doodgeschoten door een nog niet ontwapende Duitser. Op die dag haalde hij bij deze tuin prikkeldraad van de Wehrmacht weg. De Duitse soldaat die hem doodschoot zag dit als daad van verzet.

Op de slecht leesbare steen is een onderdeel van zijn dagboek te lezen. De tekst onderaan 'Als ik aan David denk is mijn hoofdgedachte vreugde' is van zijn moeder.

De vader van David, Jacob Mees, heeft even voor zijn eigen dood deze tuin voor een symbolisch bedrag verpacht aan de stad. De gemeente verzorgt sindsdien het onderhoud. De tuin werd in de jaren zeventig voor het publiek opengesteld.

Neem hierna het bruggetje naar links, dan linksaf. Op eind rechtsaf naar uitgang. Hier linksaf, dan derde weg linksaf, Calandstraat linkerzijde. Op het eind is in het midden van de straat een herinnering aan de oorlogsslachtoffers in dienst van de Rotterdamsche Lloyd. Hier was vroeger het hoofdkantoor.

Kijkpunt 8

Lloydmonument

Het monument bestaat uit vijf kolommen met op vier plaquettes de namen van de gevallen. Opdrachtgever van het monument uit 1947 was de Rotterdamsche Lloyd. Het gedenkteken stond eerst elders. In 1997 is het naar deze plek overgeplaatst. Extra aandacht is er voor directeur Willem Ruys, die drie keer door de Duitsers gevangen is genomen, onder meer 'wegens steun aan het verzet'. Als vergelding voor een bomaanslag op een trein is hij augustus 1942 gefusilleerd. Op de meest rechtse plaquette staat de tekst van zijn afscheidsbrief aan het personeel die hij schreef op de dag van zijn executie.

Na het monument ga je linksaf de hier niet aangegeven Veerhaven op, dan rechtsaf en bij de klok rechtsaf Veerkade. Op eind linksaf de Willemskade tot net na de Maasstraat, maar wel dicht bij het water. Hier zien we een niet te missen herinnering aan 14 mei 1940.

Kijkpunt 9

Monument brandgrens

De brandgrenssteen die je hier ziet, staat op het meest zuidelijke stuk van het door het bombardement verwoeste gebied. De brandgrens loopt vanaf hier door de Maasstraat en verder naar het noorden. De panden links zijn behouden, de huizen rechts niet. De nieuwbouw dateert van 1954.

Loop verder naar de Erasmusbrug. Even daarvoor is naar links een stijgende opgang naar de brug die later scherp naar rechts gaat. Je komt op de Erasmusbrug, rechtdoor. Tot de verkeerslichten. Hier linksaf de zebapaden op. Volg de bocht naar rechts. Na 50 meter linksaf. Neem de brug over de Spoorweghaven. Links is een terreintje met in de oorlog een loods als centrum van deportaties vanuit Rotterdam.

Kijkpunt 10

Joods Kindermonument

Op dit monument uit 2013 van Wim Quist staan 686 namen van Joodse kinderen die in 1942 en 1943 vanaf hier naar Westerbork, en daarna Auschwitz en Sobibor, werden weggevoerd. De kinderen die allen vermeld staan hadden de leeftijd van een maand tot 13 jaar.

De gedenkplaat staat naast het restant van de muur die het terrein van Loods 24 omzoomde. De loods was het verzamelpunt waar vandaan de meeste van de in aanmerking komende Joden uit Rotterdam en omgeving werden gedeporteerd. Hij stond op het terrein van de vroegere Gemeentelijke Handelsinrichtingen.

Loop verder, onder het Poortgebouw door. Loop na de brug links langs het water. Tot de volgende brug. Daar linksaf tot de overkant inclusief de zebrapaden. Daarna rechtsaf, weer over zebrapaden naar Prins Hendrikkade 66 waar in de vroegere IJssalon de Duitse commandopost in mei 1940 was gevestigd. Op de plaquette onderaan kun je lezen wat hier is gebeurd.

Direct na de brug linksaf breed asfaltpad. Na het speelveld rechtsaf, direct linksaf. Net voor de rode Willemsbrug rechtsaf de trap op. Boven gekomen linksaf. Na de brug links de trap af.

We zijn in het gebied waar mariniers de Willemsbrug en omgeving verdedigden vanaf de Duitse inval op 10 mei 1940.

Als we de trap hebben genomen, gaan we na 30 meter de trap naar links af. Beneden gekomen linksaf richting Tropicana. Volg verderop de bocht naar links. Trap op en steek het zebrapad over. Kruis de Admiraliteitskade. We komen bij het monument dat de mariniers uit de hier vlakbij gelegen vroegere marinierskazerne eert.

Kijkpunt 11

Mariniersmonument

Zoals je op een tegel kunt lezen, was tot 14 mei 1940 hier de ingang van de Marinierskazerne. Mariniers van deze kazerne verdedigden vanaf 10 mei 1940 de Willemsbrug en directe omgeving tegen de Duitsers. Het standbeeld op het plein uit 1963 is een eerbetoon aan hun optreden.

Loop na het monument langs de vrijheidsboom naar de ingang van de metro met daarboven een gevelsteen van de kazerne.

Voor het bushokje rechtsaf naar het begin van de Oostzeedijk. Daar naar links de zebrapaden over en rechtsaf. Loop de Oostzeedijk af. Bij nummer 231 A zie je een tegel die de brandgrens aangeeft. Het is een icoon met vlammen met daarin silhouetten van brandende huizen, een Duitse bommenwerper en het beeld De verwoeste stad van Zadkine.

Bij de Zamenhofstraat linksaf. De brandgrens bevindt zich tussen de nummers 55 (1951) en 57 (1893).

Tot de Plantagestraat. Hier linksaf. De huizen rechts bleven overeind, maar werden later gesloopt voor nieuwbouw. De huizen links overleefden de branden niet. De Plantagestraat gaat over in de Willem Kloosstraat. Die eindigt op de Slaak. Linksaf en neem uiteindelijk de rechterzijde. Houd rechts aan en kruis de tramrails, ga naar de verkeerslichten. Ervoor linksaf over twee zebrapaden. Na het laatste zie je een herdenkingsmuur met foto's. Daar rechtsaf naar de verkeerslichten op Oostmolenwerf.

Aan overzijde linksaf. Na voetstraat rechtsaf Haringvliet. Op eind rechtsaf Spaansepoort, linksaf Spaansekade. Bij Old Bay Rotterdam rechtdoor het pad omhoog, daarna twee keer links aanhouden. Trap op, linksaf naar station Blaak.

Praktische informatie

De start is op Rotterdam CS. Het einde op station Rotterdam Blaak.

Deze wandeling staat in de wandelgids **Rotterdam acht keer anders** die is verschenen bij uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig. Auteur Gerard Goudriaan is stedenverkenner en wandelsocioloog

The advertisement features a background of various colorful walking maps. On the left, there is a small inset showing three overlapping map covers. A large white number '4' is positioned in the center-left. To the right of the number, the text 'Neem een abonnement!' is written in red, followed by 'Meer dan 1500 wandelkaarten' in blue. On the far right, a dark red rounded rectangle contains the text 'voor slechts € 13,50' in white.